

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол вченої ради НУВГП

«24» 11.2017 № 9

Голова вченої ради НУВГП

В.С. Мошинський

**КОНЦЕПЦІЯ
ПРО НАВЧАННЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ В НУВГП**

Ухвалено науково-методичною
радою НУВГП
протокол
25.10.2017 № 6

Введено в дію
наказом ректора НУВГП
від «08» 12.2017 № 676

1. Загальні положення

1.1. Навчання впродовж життя (lifelong learning) – актуальна тенденція світових освітніх процесів, важливий напрям роботи в освіті для України, складова навчального процесу у Національному університеті водного господарства та природокористування (надалі – НУВГП).

Європейська комісія об'єднала різні освітні й навчальні ініціативи в єдину Програму навчання протягом життя (Lifelong Learning Programme). Ця програма прийшла на зміну програмам професійного та дистанційного навчання. Рада Європи затвердила навчання протягом життя як один із основних компонентів європейської соціальної моделі.

Основними характеристиками навчання впродовж життя є:

а) гнучкість, адаптивність, наступність усіх етапів освіти та єдність всіх її форм;

б) озброєння всіх учасників освітнього процесу комплексом компетентностей, які забезпечать їхню готовність до повноцінного функціонування в сучасному стрімко змінному світі, здатність швидко реагувати на запити часу, залучення громадян до участі у культурній і соціальній діяльності країни;

в) гуманізація навчання, яка полягає в утвердженні людини як найвищої суспільної цінності, створенні максимально слушних умов для сприяння її інтелектуальному та культурному розвитку, розкриттю та задоволенню різноманітних освітніх потреб, перетворенню процесу навчання у безперервний процес самовдосконалення людини;

г) діяльнісний і творчий характер навчання, формування відносин співробітництва між усіма учасниками педагогічного процесу, розвиток нової педагогічної системи, у рамках якої від педагога вимагається не безпосередня трансляція готових знань та інформації студентам, а здійснення педагогічного супроводу і допомоги в організації індивідуальної навчальної діяльності.

Навчання впродовж життя виступає інтегративним елементом усього життя людини, коли здійснюється тісний взаємозв'язок базової й додаткової освіти.

Основні положення концепції навчання впродовж життя закріплено в документах Європейського Союзу і виділено такі рівні її реалізації:

– національний – передбачається досягнення різноманітних цілей (економічних, соціальних, політичних, культурних, персональних);

– інституційний – визначення в рамках положень місії та університетських планів, створення відповідних університетських структур;

– університетських підрозділів – взаємозв'язок між концепцією навчання впродовж життя та університетськими програмами.

1.2. Концепція про навчання впродовж життя в НУВГП (надалі – Концепція) визначає політику університету у сфері освіти дорослих та має за мету долучати до освітнього процесу доросле населення, здатне до пошуку та засвоєння нових знань і прийняття нестандартних рішень.

1.3. У НУВГП здобувачі освіти мають право на отримання освіти впродовж життя незалежно від віку, статі, етнічної належності, освітнього рівня, наукового ступеня та вченого звання, світоглядних переконань,

соціального і майнового стану, місця проживання, стану здоров'я; також мають право на:

- умови навчання, що відповідають особливостям дорослої особи;
- на офіційне визнання фактичних кваліфікацій, що набуті у процесі формальної та неформальної освіти.

Здобувачі освіти у НУВГП вільні у виборі форм навчання, спеціальностей, освітніх та освітньо-професійних програм.

1.4. Навчання впродовж життя в НУВГП здійснюється у законодавчих межах, визначених Законом України «Про освіту» та іншими законами, які певною мірою стосуються освіти («Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність»), та нормативно-правовими актами, що регламентують освіту працездатного (зайнятого і незайнятого) населення.

2. Система освіти впродовж життя

2.1. *Система освіти впродовж життя у НУВГП (надалі – Система)* – це сукупність знань, здобутих завдяки освіті впродовж життя, долучення до наукових, науково-методичних, методичних розробок та напрацювань, участь у роботі та дослідженнях науково-виробничих лабораторій, інформаційних та соціологічних служб, підвищення кваліфікації, навчання на курсах іноземних мов, участь у конференціях, лекціях, круглих столах, дискусійних клубах, тренінгах громадських організацій та інших заходах, спрямованих на інтелектуальний та професійний розвиток дорослих.

2.2. Мета діяльності Системи у НУВГП – реалізація права особи на освіту впродовж життя.

2.3. Основні завдання Системи:

- задоволення потреб особистості в інтелектуальному, культурному та духовному розвитку шляхом отримання неперервної освіти;
- формування в осіб, які навчаються, громадянської позиції, здатності до праці та життя в умовах сучасної цивілізації, її демократичного розвитку;
- збереження та примноження моральних, культурних, наукових цінностей суспільства;
- розповсюдження знань серед населення, підвищення його культурного та освітнього рівня.

2.4. Основні складові системи освіти впродовж життя: формальна (formal) освіта, неформальна (nonformal) освіта, інформальна (informal).

2.4.1. *Формальна (formal) освіта:*

- початкова, загальна середня освіта, середня професійна освіта, вища освіта, освіта після закінчення ВНЗ (післядипломна освіта, аспірантура й докторантура), підвищення кваліфікації й перепідготовка фахівців і керівників з вищою і середньою професійною освітою в навчально-наукових інститутах, на факультетах і курсах підвищення кваліфікації й професійної перепідготовки;

– спрямована на одержання або зміну освітнього рівня та/або кваліфікації в навчальних закладах та установах освіти згідно з визначеними освітньо-професійними програмами і терміном навчання, заходами державної атестації, що підтверджується отриманням відповідних документів про освіту.

Післядипломна освіта в НУВГП становить спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення та оновлення знань, умінь і навичок на основі здобутої раніше вищої освіти та практичного досвіду. Післядипломну освіту здійснює Інститут післядипломної освіти НУВГП. Післядипломна освіта включає:

– спеціалізацію – профільна спеціалізована підготовка з метою набуття особою здатності виконувати окремі завдання та обов'язки, що мають особливості в межах спеціальності;

– перепідготовку – професійне навчання, спрямоване на оволодіння іншою професією працівниками, які здобули первинну професійну підготовку;

– підвищення кваліфікації – підвищення рівня готовності особи до виконання її професійних завдань та обов'язків або набуття особою здатності виконувати додаткові завдання та обов'язки шляхом набуття нових знань і вмінь у межах професійної діяльності або галузі знань. Здійснюється відповідно до Положення про підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників НУВГП;

– стажування – набуття особою досвіду виконання завдань та обов'язків певної професійної діяльності або галузі знань.

Післядипломна освіта в НУВГП здійснюється за формами, передбаченими законодавством України та відповідними документами. Особа, яка успішно пройшла навчання за програмою післядипломної освіти, отримує відповідний документ. Зміст та порядок організації післядипломної освіти відображено у Положенні про організацію післядипломної освіти.

2.4.2. Неформальна (*nonformal*) освіта:

– професійно спрямовані й загальнокультурні курси навчання в центрах освіти, на різних курсах інтенсивного навчання, семінарах, майстер-класах за межами офіційних навчальних закладів;

– неформальна освіта – здобуття знань, умінь і навичок для задоволення освітніх особистісних потреб, не регламентоване місцем здобуття, терміном та формою навчання, заходами державної атестації;

– інституціолізована, цілеспрямована та спланована навчальним закладом без надання освітніх програм і кваліфікацій, визнаних національними органами управління освітою, або без кваліфікацій взагалі, і є додатковою, альтернативною та/або доповняльною до формальної освіти в процесі освіти впродовж життя.

Важливе місце у неформальній освіті займає навчання літніх людей – геронтоосвіта.

Геронтоосвіта розуміється як чинник здорового довголіття, активної старості, шлях подолання соціальної ізольованості після виходу на пенсію,

можливість наповнити життя новим змістом, зав'язати нові контакти, тобто подовжити свою соціальну активність.

Принципи геронтоосвіти спрямовані на розширення меж такої освіти задля зміни поглядів на старість та процеси старіння як у самих студентів «третього віку», так і всього суспільства в цілому. Геронтоосвіта реалізується через різні курси, Університети «третього віку», освітні групи тощо, метою яких є особистісний розвиток, соціальна адаптація та збереження активної життєвої позиції літніх людей. Отримання нових знань дозволяє студентам «третього віку» реалізувати свої здібності та бути самостійними.

2.4.3. *Інформальна (informal) освіта*, самоорганізована освіта, самоосвіта це:

– освіта за межами стандартного освітнього середовища – індивідуальна пізнавальна діяльність, що супроводжує повсякденне життя, реалізується за рахунок власної активності індивідів в оточуючому культурно-освітньому середовищі;

– спілкування, читання, відвідування установ культури, подорожі, засоби масової інформації тощо;

– цілеспрямована і спланована, але не інституціоналізована, тобто менше організована, ніж формальна і неформальна освіта;

– освіта, яка реалізується за рахунок власної активності в оточуючому культурно-освітньому середовищі, при цьому людина перетворює освітні потенціали суспільства в дієві чинники свого розвитку.

3. Структура освіти впродовж життя

3.1. Структура освіти впродовж життя – це сукупність освітніх рівнів, стандартів освіти, освітніх та освітньо-професійних програм формальної і неформальної освіти, інформальної освіти.

3.2. Система стандартів вищої освіти визначається Законом України «Про вищу освіту».

3.3. Освітні та освітньо-професійні програми *формальної освіти* – складові стандартів вищої освіти, які визначають нормативну частину змісту навчання за певною спеціальністю відповідного освітнього рівня, встановлюють вимоги до обсягу та рівня освіти й професійної підготовки, державної атестації.

3.4. Освітні програми *неформальної освіти* – програми (зміст навчання), пов'язані з особистим захопленням у певній галузі знань, науки або мистецтва, з прагненням розширення культурного світогляду чи надбанням знань і вмінь, необхідних у побуті та сфері міжособистісного спілкування, засвоєння яких не супроводжується отриманням відповідного документа, що надає право займатися професійною діяльністю за профілем їх змісту.

3.5. *Інформальна освіта* може здійснюватися шляхом цілеспрямованого спілкування, читання, перегляду телепередач, відвідування установ культури, подорожей тощо. Як і неформальна освіта,

інформальна освіта не обмежується часовими рамками, необов'язково має систематичний характер, не має вікових, професійних чи інтелектуальних обмежень щодо учасників, її результати можуть зараховуватись у формальній освіті в порядку, який передбачений чинним законодавством.

4. Освітні програми неформальної освіти впродовж життя

4.1. Освітні програми неформальної освіти впродовж життя у НУВГП створені за такими напрямками:

- науково-технічний;
- спортивно-технічний;
- фізкультурно-спортивний;
- художній;
- туристсько-краєзнавчий;
- еколого-натуралістичний;
- соціально-педагогічний;
- соціально-економічний;
- природничо-науковий;
- юридичний;
- гуманітарний,
- іншого спрямування.

Освітні програми неформальної освіти впродовж життя у НУВГП виключають пропаганду насильства, соціальну, расову, національну, релігійну нерівність, дискримінацію за статевими ознаками і не суперечать чинному законодавству.

4.2. Перелік освітніх послуг неформальної освіти, які надаються без ліцензій, затверджується Кабінетом Міністрів України, а також можуть бути визначені Положенням про надання додаткових платних послуг у НУВГП.

4.3. Зміст освітніх програм неформальної освіти, форми їх засвоєння і тривалість навчання за зазначеними програмами визначаються НУВГП за безпосередньої участі викладачів, які брали участь у їх створенні, та споживачами освітніх послуг.

5. Здійснення освітньої діяльності НУВГП у сфері неформальної освіти, учасники процесу

5.1. НУВГП, окрім основної діяльності, може надавати й інші освітні послуги у сфері формальної та неформальної освіти впродовж життя.

5.2. НУВГП, як акредитований (атестований) навчальний заклад формальної освіти, має право надавати освітні послуги для дорослих без проходження процедури ліцензування:

- а) із перепідготовки за сертифікованим і нижчими рівнями акредитації акредитованих спеціальностей;
- б) неформальної освіти відповідної спрямованості до акредитованих спеціальностей.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі освіти і науки на підставі заяви навчального закладу приймає рішення про встановлення ліцензійного обсягу.

5.3. НУВГП може створювати та вступати до об'єднань (асоціацій, союзів), установ освіти дорослих (освіти впродовж життя), також до інших організацій та установ незалежно від їхніх організаційно-правових форм, що мають права юридичних осіб і діють на підставі своїх статутів або договорів. Об'єднання (асоціації, союзи) у системі освіти дорослих створюються і діють відповідно до чинного законодавства.

5.4. Учасниками системи освіти впродовж життя у НУВГП є:

- особи, які навчаються в системі освіти впродовж життя;
- педагогічні, науково-педагогічні працівники та працівники НУВГП;
- інші працівники закладів та установ освіти впродовж життя, із якими укладено відповідні угоди;
- фізичні особи, які надають освітні послуги неформальної освіти і з якими укладено відповідні угоди.

6. Організація навчання та науки в системі освіти впродовж життя

6.1. Освіта впродовж життя може бути здійснена за такими формами:

- *очна (стаціонарна)* – з відривом від виробництва на термін навчання за освітньою або освітньо-професійною програмою;
- *вечірня (змінна)* – без відриву від виробництва, на термін навчання за освітньою або освітньо-професійною програмою з відвідуванням занять впродовж терміну навчання у вільний від роботи час;
- *заочна* – без відриву від виробництва, на термін навчання за освітньою або освітньо-професійною програмою з відвідуванням занять протягом терміну навчання під час настановчих та заліково-екзаменаційних сесій;
- *екстернатна* – особлива форма навчання без відриву від виробництва, що передбачає самостійне вивчення навчальних дисциплін освітньої або професійно-освітньої програми, складання підсумкових контрольних заходів у навчальному закладі;
- *дистанційна* – особлива форма навчання без відриву від виробництва, що передбачає вивчення навчальних дисциплін освітньої або професійно-освітньої програми через комп'ютерні та телекомунікаційні технології, складання підсумкових контрольних заходів у навчальному закладі;
- *самоосвіта* – форма неформальної освіти шляхом освоєння освітніх програм при мінімальній організації освітнього процесу або повній відсутності керівництва цим процесом з боку педагогічних працівників;
- *комбінована* – форма, яка передбачає інтеграцію різних форм або їх окремих елементів.

6.2. Форми, види та технології навчального процесу і самоосвіти»:

6.2.1. *Форми* організації навчального процесу (навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи) та їх обсяги визначаються освітньою або освітньо-професійною програмою.

6.2.2. *Види* навчальних занять (лекція, лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття, консультація), форми (дискусія, «круглий стіл», тематична зустріч, ділова гра, розв'язання ситуаційних задач, виїзні заняття тощо) встановлюються навчальним закладом або установою системи освіти впродовж життя.

6.2.3. *Технології* навчання (традиційні, сучасні комп'ютерні, телекомунікаційні, кейс-технології тощо) визначаються навчальним закладом або установою системи освіти впродовж життя, педагогічними та науково-педагогічними працівниками.

6.3. Наукова і науково-технічна діяльність є невід'ємною складовою частиною діяльності НУВГП в освіті впродовж життя.

6.3.1. Наукова і науково-технічна діяльність НУВГП в освіті впродовж життя спрямована на:

- одержання і використання нових знань у всіх галузях науки, техніки і технологій;
- розвиток науки, як джерела економічного зростання і невід'ємної складової національної культури та освіти;
- задоволення соціальних, економічних, культурних та інших потреб суспільства.

6.3.2. Наукова і науково-технічна діяльність НУВГП в освіті впродовж життя забезпечується:

- збільшенням обсягів видатків на науку за рахунок залучення усіх видів джерел фінансування та відповідно до потреб її розвитку;
- інтенсифікацією наукових досліджень у НУВГП;
- розвитком освіти на основі новітніх наукових і технологічних досягнень;
- інноваційною освітньою діяльністю;
- правовим захистом освітніх інновацій та результатів педагогічної і науково-педагогічної діяльності як інтелектуальної власності;
- залученням до наукової діяльності та дослідницької роботи талановитих осіб різного віку;
- поглибленням співпраці та кооперації НУВГП з іншими навчальними закладами та науковими установами із залученням до навчального процесу провідних учених та науковців;
- розвитком співпраці та кооперації НУВГП із промисловими підприємствами та установами, залучення їх технічного та інтелектуального потенціалу до освіти впродовж життя;
- створенням науково-інформаційного простору та використанням для цього нових комунікаційно-інформаційних засобів.

7. Фінансування в НУВГП освіти впродовж життя. Матеріально-технічне забезпечення Системи

7.1. Основними джерелами фінансового забезпечення в НУВГП освіти впродовж життя є:

- кошти державного та місцевих бюджетів;
- кошти юридичних і фізичних осіб, громадських організацій та фондів, у тому числі спонсорські, благодійні внески і пожертвування;
- кошти галузей економіки;
- кошти від надання НУВГП додаткових освітніх та інших послуг;
- гранти;
- кредити.

7.2. Фінансування освітньої діяльності НУВГП щодо освіти впродовж життя за рахунок коштів державного бюджету здійснюється Міністерством освіти і науки України та іншими центральними органами виконавчої влади, в підпорядкуванні яких знаходиться університет, відповідно до державного замовлення на підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації працівників, на основі встановлених державних, у тому числі галузевих нормативів фінансування.

7.3. Оплата праці працівників НУВГП здійснюється відповідно до чинного законодавства та нормативно-правових актів.

Навчальний заклад у межах коштів на оплату праці працівників (із спеціального фонду державного бюджету) самостійно визначає форму і систему оплати праці, розміри доплат, надбавок, премій та інших заходів матеріального стимулювання.

8. Міжнародне співробітництво в системі освіти впродовж життя

8.1. НУВГП щодо освіти впродовж життя бере участь у міжнародному співробітництві в сфері освіти шляхом:

- освітніх і наукових обмінів, стажування та навчання за кордоном студентів, педагогічних і науково-педагогічних працівників;
- участі в програмах двостороннього і багатостороннього обміну педагогічними кадрами та науковцями;
- проведення спільних наукових досліджень, співробітництва з міжнародними фондами;
- здійснення фундаментальних і прикладних наукових досліджень, а також дослідно-конструкторських робіт на замовлення;
- проведення міжнародних наукових конференцій, семінарів;
- аналізу, відбору, видання та розповсюдження кращих зразків зарубіжної наукової і навчальної літератури.

8.2. Підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації та стажування іноземних громадян у НУВГП, відповідно, науково-педагогічних працівників і студентів НУВГП за кордоном, педагогічна і науково-дослідна робота за кордоном щодо освіти впродовж життя

здійснюються відповідно до міждержавних договорів, договорів між центральними та місцевими органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування та відповідними органами іноземних держав, а також за прямими договорами, укладеними НУВГП із іноземними громадянами й іноземними юридичними особами відповідно до чинного законодавства.

8.3. НУВГП щодо навчання впродовж життя має право:

- вступати в неурядові міжнародні організації;
- укладати з іноземними партнерами договори про спільну діяльність;
- створювати за участю іноземних партнерів структурні підрозділи (центри, лабораторії, технопарки та інші підрозділи).

8.4. НУВГП щодо навчання впродовж життя відповідно до законодавства України може займатися зовнішньоекономічною діяльністю, передбаченою Статутом університету.

9. Прикінцеві положення

9.1. Концепція про навчання впродовж життя в НУВГП розглядає та затверджує вчена рада НУВГП. Концепція вводиться в дію наказом ректора університету.

9.2. Зміни та доповнення до Концепції можуть вноситися за ініціативи структурних підрозділів, що пов'язані із процесами навчання впродовж життя в НУВГП, вченою радою або ректором університету у порядку та за процедурою, визначеними внутрішніми розпорядчими документами.

9.3. Контроль за виконанням даної Концепції покладається на проректорів з науково-педагогічної та навчальної роботи; науково-педагогічної, методичної та виховної роботи та начальника відділу якості освіти.

Розробила:

методист вищої категорії
відділу якості освіти

О.О. Пшеюк

Начальник відділу

В.І. Корбутяк

ВНУТРІШНІ ВІЗИ

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи

В.С. Сорока

Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи

О.А. Лагоднюк

Директор Інституту
післядипломної освіти

З.Р. Маланчук

Начальник
юридичного відділу

В.О. Самороко

Начальник навчально-
методичного відділу

Н.С. Ковальчук

Коректор

В.С. Сорока